

Original English /vers. Macedonian
Unofficial, unrevised translation

SS-AC (98) 6

МОДЕЛ НА ОДРЕДБИ ЗА БИЛАТЕРАЛЕН ДОГОВОР ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

КОМИТЕТ НА ЕКСПЕРТИ ЗА ПРИМЕНА НА ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА
ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА (SS-AC)

ДОГОВОР МЕЃУ

Х

И

У

ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Владата на X

и

Владата на Y

Изразувајќи силна желба да ги регулираат односите меѓу двете Држави во областа на социјалната заштита, се согласија со следното :

Дел I

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Дефиниции

1. Со цел да се примени овој договор :

- (а) со х се означува..... и со у се означува.....;
- (б) со терминот « територија » се означува.....;
- (в) со терминот « државјанин на Договорна страна » се означува лицето со државјанство на една или друга Договорна страна ;
- (г) со терминот « законодавство » се означуваат законите, прописите и другите законски инструменти коишто се во сила на целата територија или на било кој дел од територијата на секоја Договорна страна и коишто се однесуваат на гранките и системите за социјална заштита утврдени во Член 2 ;
- (д) со терминот « надлежна власт » се означува министерот, министрите или друга соодветна власт одговорна за гранките и системите за социјална заштита на целата територија или на било кој дел од територијата на секоја Договорна страна ;
- (ё) со терминот « институција » се означува телото или власта одговорна за примена на севкупното или на дел од законодавството на секоја Договорна страна ;
- (е) со терминот « надлежна институција » се означува институцијата којашто е надлежна според законодавството кое се применува ;
- (ж) со термините « надоместок » и « пензија » се означуваат сите надоместоци или пензии вклучувајќи ги сите нивни составни делови обезбедени од јавните фондови, како и сите зголемувања, додатоци за ревалоризација и дополнителни додатоци, доколку не е поинаку утврдено со овој Договор ;
- (з) со терминот « место на живеење » се означува вообичаеното место на живеење ;
- (с) со терминот « престој » се означува привремен престој ;

- (и) со терминот « периоди на осигурување » се означуваат периодите на придонеси, професионална дејност или живеење и еквивалентните периоди остварени според законодавството на секоја Договорна страна ;
- (j) со терминот « пограничен работник » се означува вработено лице кое работи на територијата на една Договорна страна и живее на територијата на друга Договорна страна, каде што се враќа во принцип секој ден или најмалку еднаш неделно ;
- (к) терминот « бегалец » го има значењето утврдено во Член 1 од Конвенцијата за Статусот на бегалци, потпишана во Женева на 28 јули 1951 год., и во Член 1, став 2 од Протоколот за Статусот на бегалци од 31 јануари 1967 год. ;
- (л) терминот « лице без државјанство » го има значењето утврдено во Член 1 од Конвенцијата за Статусот на лица без државјанство, потпишана во Њујорк на 28 септември 1954 год. ;
- (љ) со терминот « членови на семејството » се означуваат лицата дефинирани или признати како такви од законодавството применето од надлежната институција ;

2. Другите термини или изрази коишто се користат во овој Договор ги имаат значењата респективно утврдени во законодавството од една или друга Договорна страна.

Член 2

Предметен домен на примена

Алтернатива 1 :

1. Овој Договор се однесува

- (а) Во поглед на х , на законодавството кое регулира
 - (i) ...
 - (ii) ...
- (б) Во поглед на у , на законодавството кое регулира
 - (i) ...
 - (ii) ...

(список на системи или закони што двете Договорни страни посакуваат да ги регулираат според овој Договор)

Алтернатива 2 :

1. Овој Договор се однесува на сите системи за социјално осигурување или на посебни системи, било да се со придонеси или без придонеси, коишто регулираат :

(а)

(б)

(в)

(список на надоместоци што двете страни посакуваат да ги регулираат според овој Договор)

2. Под услов на доленаведениот став 3, овој Договор исто така се однесува на секое законодавство коешто го заменува, изменува, дополнува или зацврстува законодавството утврдено во горенаведениот став.

3. Овој Договор не се однесува на законодавство кое воведува нов систем на социјално осигурување.

Член 3

Личен домен на примена

Алтернатива 1 :

Доколку не е поинаку утврдено, овој Договор се однесува на сите лица коишто се или биле подложни на законодавството на едната или на двете Договорни страни, како и на членовите на семејството и наследниците на тие лица, доколку нивните права произлегуваат од овие лица.

Алтернатива 2 :

Доколку не е поинаку утврдено, овој Договор се однесува на сите државјани на двете Договорни страни, бегалци и лица без државјанство коишто се или биле подложни на законодавството на едната или на двете Договорни страни, како и на членовите на семејството и наследниците на тие лица доколку нивните права произлегуваат од овие лица.

Член 4

Еднаков третман

1. Доколку не е поинаку утврдено во овој Договор, следните лица додека престојуваат на територијата на една или друга Договорна страна, имаат исти права и обврски, според законодавството на таа Договорна страна, како и нејзините сопствени државјани :

(а) државјани на другата Договорна страна ;

(б) бегалци и лица без државјанство ;

(в) членови на семејството и наследници, без оглед на нивното државјанство, на лицата наведени во алинеа (а) и (б) во поглед на правата коишто произлегуваат од тие лица.

2. Одредбите од став 1 од овој член нема да влијаат на законодавството на Договорната страна што се однесува на учеството во управата за социјална заштита или членството во судови надлежни за социјална заштита.

Член 5

Извоз на надоместоци

1. Доколку не е поинаку утврдено во овој Договор, секоја одредба од законодавството на било која Договорна страна којашто ја ограничува исплатата на надоместоци само поради фактот дека лицето живее надвор или е отсутно од територијата на таа Договорна страна, не се применува на лицата коишто живеат на територијата на другата Договорна страна.

2. Одредбите од горенаведениот став 1 не се однесуваат на следните надоместоци :

(а) парична помош во случај на невработеност ;

(б) посебни надоместоци коишто се одобруваат како помош или во случај на потреба.

Член 6

Спречување на поклопување на надоместоци

1. Одредбите од законодавството на една или друга Договорна страна коишто имаат за цел намалување, одлагање или повлекување на надоместоци во

случаите кога се поклопуваат со други надоместоци или приход, или поради професионална дејност, исто така се однесуваат на корисникот во поглед на надоместоци стекнати според законодавството на другата Договорна страна или во поглед на добиениот приход, или професионалната дејност извршена на територијата на другата Договорна страна.

2. Став 1 не се однесува на надоместоците во случај на инвалидитет, старост, смрт (пензија) или професионално заболување коишто се доделуваат од институцијата на двете Договорни страни, согласно одредбите од Член 21 и Член 26 (б).

ДЕЛ II

ПРИМЕНЛИВО ЗАКОНОДАВСТВО

Член 7

Општи правила

Доколку не е поинаку утврдено во овој Дел :

(а) лицето вработено на територијата на една или друга Договорна страна, во поглед на тоа вработување е подложно на законодавството на само таа Договорна страна, иако живее на територијата на другата Договорна страна, или ако неговиот работодавец или главното седиште на неговиот работодавец се наоѓа на територијата на другата Договорна страна ;

(б) самостојниот работник којшто ја остварува неговата професионална дејност на територијата на една или друга Договорна страна е подложен на законодавството на таа Договорна страна, иако живее на територијата на другата Договорна страна ;

(в) државните службеници на една или друга Договорна страна и лицата коишто се сметаат како такви, се подложни на законодавството на Договорната страна во чијашто администрација се вработени.

Член 8

Работници назначени на работа во странство

1. Лицето вработено на територијата на една или друга Договорна страна и назначено од неговиот работодавец на територијата на другата Договорна страна да извршува таму одредена работа, додека останува со платено работно место кај истиот работодавец, и понатаму е подложно на законодавството на првата Договорна страна за времетраењето на таа работа како да е сè уште вработено на територијата на таа Договорна страна, под услов да предвиденото времетраење на работата не надминува период од 12 месеци [24 месеци].

2. Лицето кое нормално е самостоен работник на територијата на една или друга Договорна страна и кое извршува работа на територијата на другата Договорна страна и понатаму е подложно на законодавството на првата Договорна страна, под услов да предвиденото времетраење на работата не надминува 12 месеци [24 месеци].

Член 9

Персонал на меѓународни превозни претпријатија

Лицето кое е член на патничкиот или воздухопловниот персонал на претпријатие кое, во име на други или за своја сметка, извршува меѓународни превозни услуги за патници или стоки во железнички, друмски, воздушен сообраќај или внатрешна пловидба и има свое главно седиште на територијата на една или друга Договорна страна, е подложно на законодавството на таа Страна, со следните ограничувања :

(i) доколку горенаведеното претпријатие има филијала или постојано застапништво на територијата на Договорна страна различна од онаа во која се наоѓа главното седиште, лицето вработено во таа филијала или постојано застапништво е подложно на законодавството на Договорната страна на чијашто територија се наоѓа таа филијала или постојано застапништво ;

(ii) доколку лицето е во главно вработено на територијата на Договорната страна во којашто живее, тоа е подложно на законодавството на таа Договорна страна, иако претпријатието кое го вработува нема главно седиште или филијала или постојано застапништво на нејзината територија.

Член 10

Членови на екипаж на брод

Алтернатива 1 :

1. Лицето вработено на брод што плови под знамето на една или друга Договорна страна е подложно на законодавството на таа Договорна страна.

Алтернатива 2 :

1. Лицето вработено на брод што плови под знамето на една или друга Договорна страна и кое е со место на живеење на територијата на таа Договорна страна е подложно на законодавството на таа Договорна страна под услов да главното седиште на лицето кое го вработува се наоѓа на нејзината територија.

2. Одредбите од Член 8 се применуваат *mutatis mutandis* на лице кое е испратено да работи на брод што плови под знамето на една или друга Договорна страна.

Член 11

Дипломатски мисии и конзуларни служби

1. Членовите на дипломатските мисии или конзуларните служби на една или друга Договорна страна, како и лицата вработени во приватната служба на службените лица на тие мисии или служби, кои се назначени на работа во Државата која ги прима акредитивите, се подложни на законодавството на Државата која ги праќа акредитивите.

2. Вработените лица наведени во предходниот став коишто не се назначени на работа во странство се подложни на законодавството на Државата која ги прима акредитивите. Сепак, доколку тие се државјани на Државата која ги праќа акредитивите, тие можат да се определат за примената на законодавството на таа Држава. Таквото право на избор може да се искористи во рок од три месеци по денот кога заинтересираното лице е вработено во дипломатската мисија или конзуларната служба или кога влегува во приватната служба на службеното лице на таа дипломатска мисија или конзуларна служба, според случајот.

Член 12

Исклучоци на одредбите од Член 7 до 11

Надлежните власти на двете Договорни страни можат да се договорат за исклучоци на одредбите од Член 7 до 11 во интерес на секое лице или категорија на лица, под услов да заинтересираното лице или заинтересираните лица се подложни на законодавството на една или друга Договорна страна.

ДЕЛ III

ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ ЗА РАЗНИТЕ КАТЕГОРИИ НА НАДОМЕСТОЦИ

ОДДЕЛ 1

НАДОМЕСТОЦИ ВО СЛУЧАЈ НА БОЛЕСТ И ПОРОДИЛНО

Член 13

Сумирање на периодите на осигурување

1. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува правото на надоместоци со остварувањето на периоди на осигурување, надлежната институција на таа Страна, ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на другата Договорна страна, доколку не се поклопуваат, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Договорна страна.

[2. Што се однесува на правото на дневни парични надоместоци во случај на болест и породилно, сумирањето наведено во став 1 од овој член се извршува само ако заинтересираното лице било последен пат вработено во платена професионална дејност на територијата на Договорната страна според чие законодавство барањето било поднесено.]

Член 14

Привремен престој во другата Договорна страна

1. Лицата кои ги исполнуваат условите за право на надоместоци според законодавството на една или друга Договорна страна и чијашто здравствена состојба бара непосредно обезбедување на надоместоци за време на нивниот престој на територијата на другата Договорна страна, добиваат надоместоци во натура, обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на престој, согласно одредбите на законодавството применето од последната институција, како да тие лица членувале во неа.

2. Обезбедувањето на протези, поголеми помошни направи и други значајни надоместоци во натура зависи од предходната согласност на надлежната институција, освен ако обезбедувањето на надоместокот не може да се одложи без посериозна опасност за животот или здравјето на заинтересираното лице.

3. Паричните надоместоци се исплаќаат од надлежната институција согласно одредбите на законодавството кое го применува.

4. Одредбите од предходните ставови се применуваат, *mutatis mutandis*, на членовите на семејството во поглед на надоместоците во натура.

Член 15

Место на живеење во другата Договорна страна

1. Лицата коишто живеат на територијата на една или друга Договорна страна и коишто ги исполнуваат условите за право на надоместоци според законодавството на другата Договорна страна добиваат, на територијата на Договорната страна во којашто живеат, надоместоци во натура обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на живеење, согласно одредбите на законодавството кое го применува последната институција, како да тие лица членувале во неа.

2. Обезбедувањето на протези, поголеми помошни направи и други значајни надоместоци во натура зависи од предходната согласност на надлежната институција, освен ако обезбедувањето на надоместокот не може да се одложи без посериозна опасност за животот или здравјето на заинтересираното лице.

3. Паричните надоместоци се исплаќаат од надлежната институција согласно одредбите на законодавството кое го применува.

4. Одредбите од предходните ставови се применуваат, *mutatis mutandis*, во поглед на надоместоци во натура за членови на семејството коишто живеат на територијата на другата Договорна страна, доколку немаат право на такви надоместоци коишто произлегуваат од професионална дејност според законодавството на таа Договорна страна.

Член 16

Погранични работници

Пограничен работник исто така може да добива надоместоци на територијата на Договорната страна каде што се наоѓа надлежната институција. Тие надоместоци се обезбедуваат од надлежната институција согласно законодавството на таа Страна, како да заинтересираното лице живее на нејзината територија. Членовите на неговото семејство можат да добиваат надоместоци според истите услови ; сепак, добивањето на тие надоместоци е условено, освен во итни случаи, со согласност меѓу надлежните власти на

двете Страни или, во отсуство на тоа, со предходна дозвола од надлежната институција.

Член 17

Корисници на пензија и членови на нивното семејство

1. Корисник на пензија којшто добива пензија според законодавството на две Договорни страни добива надоместоци во натура според законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее, како да е корисник на пензија само според законодавството на таа Страна.
2. Корисник на пензија којшто добива пензија според законодавството на една или друга Договорна страна и којшто живее на територијата на другата Договорна страна има право на надоместоци во натура под услов кога би имал право на нив ако живеел на територијата на првата Страна. Надоместоците во натура се обезбедуваат од институцијата од местото на живеење, согласно одредбите на законодавството кое го применува, како да корисникот на пензија има право на тие надоместоци според тоа законодавството ; сепак, надлежната институција од другата Страна го сноси товарот.
3. Кога членовите на семејството на корисник на пензија којшто добива пензија според законодавството на една или на двете Договорни страни, живеат на територијата на Договорната страна различна од територијата на која самиот корисник на пензија живее, тие добиваат надоместоци во натура како да корисникот на пензија живее на истата територија. Надоместоците во натура се обезбедуваат од институцијата од местото на живеење на членовите на семејството, согласно одредбите на законодавството кое го применува ; сепак, институцијата од местото на живеење на корисникот на пензија го сноси товарот.
4. Одредбите од Член 14 и Член 15, став 4 се применуваат *mutatis mutandis*.

Член 18

Институции од местото на престој или местото на живеење

Надоместоците наведени во Член 14, Член 15 и Член 17, став 2, се доделуваат :

во х
од, *)

во у
од, *)

(*) Доколку има два или повеќе системи во едната или другата Договорна страна, општиот систем или, ако истиот не постои, системот за индустриски работници.)

Член 19

Враќање на средства

Алтернатива 1 :

1. Надлежната институција го враќа конкретниот износ на надоместоци во натура обезбедени во нејзино име од институцијата од местото на престој или место на живеење според одредбите на Член 14, Член 15 и Член 17, став 2 и 3.
2. Надлежните власти на двете Договорни страни можат да договорат други модалитети за враќање на средствата, или можат да се договорат дека нема враќање на средствата меѓу заинтересираните институции.

Алтернатива 2 :

1. Враќањето на трошокот за надоместоците во натура предвидено според Член 14, Член 15 и Член 17, став 2 и 3, се утврдува и се извршува согласно прописите коишто треба да се договорат од надлежните власти на двете Договорни страни.
2. Надлежните власти од двете Договорни страни можат да се договорат дека нема враќање на средства меѓу заинтересираните осигурителни институции.

ОДДЕЛ 2

НАДОМЕСТОЦИ ВО СЛУЧАЈ НА ИНВАЛИДИТЕТ, СТАРОСНА ПЕНЗИЈА И СЕМЕЈНА ПЕНЗИЈА

Член 20

Сумирање на периоди на осигурување

1. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува правото на надоместоци со остварувањето на периоди на осигурување, институцијата која го применува тоа законодавство ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според соодветното законодавство на другата Договорна страна доколку не се поклопуваат, како да станува збор за периоди остварени според законодавството на првата Страна.
2. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува доделувањето на одредени надоместоци со остварувањето на одреден период во професионална дејност која подложи на посебен систем или во посебна професионална дејност или вработување, се земаат предвид само периодите остварени според соодветен систем или, во отсуство на тој систем, во истата професионална дејност или истото вработување, според случајот, според законодавството на другата Договорна страна за утврдување на правото на тие надоместоци.
3. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува доделувањето на надоместоци со заинтересираното лице или, во случај на семејна пензија, со фактот да починатото лице било подложно на тоа законодавство во моментот кога се појавува евентуалноста, тој услов се смета за исполнет ако заинтересираното лице или починатото лице, според случајот, во тој момент било подложно на законодавството на другата Договорна страна или, во отсуство на тоа, ако заинтересираното лице или наследникот може да бара соодветни надоместоци според законодавството на другата Договорна страна.
4. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна предвидува дека периодот на исплаќање на пензијата може да се земе предвид за утврдувањето на правото на надомест, надлежната институција на таа Страна за таа цел го зема предвид секој период за време на кој била исплатена пензија според законодавството на другата Договорна страна.
5. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува доделувањето на инвалидска пензија со фактот да заинтересираното лице добивало парични надоместоци во случај на болест или со фактот да било неспособно за работа за одреден период, се зема предвид секој период за

време на кој, во поглед на неспособноста за работа, добивало парични надоместоци во случај на болест според законодавството на другата Договорна страна, или, наместо тие надоместоци, и понатаму добивало плата.

Член 21

Доделување на надоместоци

Алтернатива 1 : (пресметка « pro rata temporis »)

1. Доколку едно лице последователно или алтернативно било подложно на законодавството на две Договорни страни, институцијата од секоја Страна утврдува, согласно законодавството кое го применува, дали тоа лице или неговиот наследник се стекнало со правото на надомест, евентуално со оглед на одредбите од Член 20.

2. Доколку заинтересираното лице ги исполнува условите утврдени во став 1 од овој член според законодавството на една или друга Договорна страна без оглед на одредбите од Член 20, надлежната институција на таа Договорна страна ги пресметува надоместоците само врз основа на периодите остварени според законодавството кое го применува.

3. Доколку заинтересираното лице ги исполнува условите утврдени во став 1 од овој член според законодавството на една или друга Договорна страна, земајќи ги предвид само одредбите од Член 20, надлежната институција на таа Договорна страна ги пресметува надоместоците како што следи :

(а) надлежната институција го пресметува теоретскиот износ на надоместоци коишто се исплаќаат ако сите периоди остварени според законодавството на двете Договорни страни биле остварени само според законодавството кое го применува таа институција ;

(б) сепак, во случај на надоместоци чишто износ не зависи од времетраењето на остварените периоди, тој износ се смета како теоретскиот износ наведен во предходната алинеа ;

(в) потоа надлежната институција го пресметува конкретниот износ на надоместокот којшто се исплаќа од таа институција на заинтересираното лице врз основа на теоретскиот износ пресметан согласно одредбите од алинеа а. или алинеа б. од овој став, според случајот, и пропорционално на односот меѓу периодите остварени пред настаната евентуалност, според законодавството кое го применува и вкупниот број на периоди остварени пред настаната евентуалност според законодавството на двете Договорни страни ;

(г) ако вкупниот број на периоди остварени според законодавството на двете Договорни страни пред настанатата евентуалност го надминува максималниот период што се бара од законодавството на една или друга Договорна страна за добивање на целиот надоместок, институцијата од таа Страна, кога ги применува одредбите од алинеа а. од овој став, го зема предвид овој максимален период наместо вкупниот број на остварени периоди, сепак без да биде обврзана да додели поголем надоместок од целосниот надоместок предвиден во законодавството кое го применува.

4. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна предвидува дека износот на надоместокот, со исклучок на надоместокот со проверена материјална состојба кој обезбедува минимален приход, варира според бројот на членовите на семејството, надлежната институција од таа Страна исто така ги зема предвид членовите на семејството коишто живеат на територијата на другата Договорна страна како да живеат на територијата на првата Страна.

Алијернајива 2 : (Директно пресметување)

1. Доколку, според законодавството на една или друга Договорна страна правото на надомест исто така постои без да се примени Член 20, надлежната институција на таа Страна го утврдува износот на надоместоци коишто се исплаќаат само врз основа на периодите на осигурување остварени според тоа законодавство.

2. Доколку, според законодавството на една или друга Договорна страна правото на надомест постои само со примената на Член 20, надлежната институција на таа Страна го утврдува износот на надоместокот којшто се исплаќа само врз основа на периодите на осигурување остварени според тоа законодавство и следните одредби :

(а) надоместоците или деловите на надоместоците чишто износ, според законодавството на една или друга Договорна страна, не зависи од времетраењето на остварените периоди на осигурување, се пресметуваат пропорционално на соодност на времетраењето на периодите на осигурување кои можат да се земаат предвид за пресметувањето, според тоа законодавство, до 30 години, но најмногу до целиот износ.

(б) доколку, според законодавството на една или друга Договорна страна, периодите после настанувањето на евентуалноста можат да се земат предвид за пресметувањето на инвалидските пензии или семејните пензии, тие периоди можат да се земаат предвид само пропорционално на соодносот на времетраењето на периодите на осигурување кои треба да се земат предвид за пресметувањето според тоа законодавство до две третини од времето меѓу денот на кој заинтересираното лице наполнило 16 години и денот на кој настанала евентуалноста, но најмногу до целиот период.

(в) алинеата а. не се однесува на :

(i) надоместоци кои произлегуваат од дополнително осигурување,

(ii) надоместоци со проверена материјална состојба кои обезбедуваат минимален приход.

3. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна предвидува дека износот на надоместоците, со исклучок на надоместоци со проверена материјална состојба кои обезбедуваат минимален приход, варира според бројот на членови на семејството, надлежната институција на таа Страна исто така ги зема предвид членовите на семејството коишто живеат на територијата на другата Договорна страна како да живеат на територијата на првата Страна.

Член 22

Период на осигурување помал од една година

1. Покрај одредбите од Член 21, доколку вкупното времетраење на периодите на осигурување остварени според законодавството на една Договорна страна е помало од една година и доколку, врз основа на само тие периоди, не постои право на надомест според тоа законодавство, институцијата на заинтересираната Страна не е обврзана да доделува надоместок во поглед на горенаведените периоди.

2. Периодите на осигурување наведени во предходниот став се земаат предвид од институцијата од другата Договорна страна со цел да се применат одредбите на Член 21, (Алтернатива 2 од Член 21), како да тие периоди биле остварени според законодавството кое го применува, освен оние од став 3 (в), (Алтернатива 1 од Член 21).

ОДДЕЛ 3

ПОМОШ ВО СЛУЧАЈ НА СМРТ

Член 23

Сумирање на периодите на осигурување и доделување на помош во случај на смрт

1. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува правото на надомест со остварувањето на периоди на осигурување, надлежната институција на таа Страна ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на другата Договорна страна, доколку не се поклопуваат, како да станува збор за периоди остварени според законодавството на првата Страна.

2. Доколку лицето почини на територијата на една или друга Договорна страна, неговата смрт се смета како да настанала на територијата на таа Договорна страна, за секое барање за помош во случај на смрт според законодавството на една или друга Договорна страна.

3. Доколку би постоело право на помош во случај на смрт според законодавството на двете Договорни страни, било според овој Договор или на друг начин :

(а) помошта се исплаќа само според законодавството на Договорната страна на чијашто територија настанала смртта ; или

(б) ако смртта не настанала на територијата на една или друга Договорна страна, помошта се исплаќа само според законодавството на Договорната страна, според чие законодавство лицето последно било осигурено пред смртта, и врз основа на кое осигурување правото на помош е утврдено.

ОДДЕЛ 4

НАДОМЕСТОЦИ ЗА ПОВРЕДА НА РАБОТНО МЕСТО И ПРОФЕСИОНАЛНИ ЗАБОЛУВАЊА

Член 24

Изложување на ист ризик во двете Договорни страни

1. Доколку лицето се здобива со професионално заболување по вработувањето во дејност која може да го предизвика тоа заболување според законодавството на двете Договорни страни, секој надомест на којшто тоа лице или неговиот наследник може да има право се доделува исклучиво според законодавството на последната Договорна страна од тие Договорни страни чиешто услови се исполнети, евентуално со оглед на одредбите од став 2 до 4 од овој Член.

2. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува доделувањето на надоместоците за професионални заболувања, со тоа да заболувањето за кое станува збор прв пат е дијагностицирано на нејзината територија, тие услови се сметаат за исполнети ако заболувањето било прв пат дијагностицирано на територијата на другата Договорна страна.

3. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна експлицитно или имплицитно го условува доделувањето на надоместоци за професионални заболувања со тоа да заболувањето за кое станува збор е дијагностицирано во одреден рок по завршувањето на последната дејност која можела да го предизвика заболувањето, надлежната институција на таа Договорна страна, при утврдувањето на времето во кое дејноста за која станува збор била извршувана на територијата на другата Договорна страна, ја зема предвид до потребната мера било која слична дејност извршувана според законодавството на другата Договорна страна, како да била извршувана според законодавството на првата Договорна страна.

4. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна експлицитно или имплицитно го условува доделувањето на надоместоци за професионални заболувања со условот да дејност која можела да го предизвика заболувањето за кое станува збор била извршувана за определен период, надлежната институција на таа Договорна страна ги зема предвид до потребната мера периодите за време на кои таа дејност била извршувана на територијата на другата Договорна страна со цел да ги пресмета.

Алтернатива 1 :

5. Во случаите на склерогена пневмокониоза,

Алтернатива а :

трошокот на паричните надоместоци

Алтернатива б :

трошокот на пензиите во поглед на професионално заболување се распределува меѓу Договорните страни, пропорционално на односот меѓу времетраењето на периодите остварени според законодавството на секоја Договорна страна и вкупното времетраење на периодите остварени според законодавството на двете Договорни страни.

Алтернатива 2 :

5. Во случаите на склерогена пневмокониоза, надлежната институција на една или друга Договорна страна ја доделува пензијата пропорционално на односот меѓу времетраењето на периодите на осигурување наведени во Член 20, остварени според законодавството на секоја Договорна страна и вкупното времетраење на периодите остварени според законодавството на двете Договорни страни.

Член 25

Место на живеење или престој во другата Договорна страна

1. Лицата кои претрпеле повреда на работното место или кои се здобиле со професионално заболување и кои живеат или престојуваат на територијата на Договорна страна различна од онаа на надлежната институција, добиваат на територијата на таа Договорна страна надоместоци во натура обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на живеење или престој согласно одредбите од законодавството кое го применува последната институција, како да овие работници членуваат во неа.

2. Паричните надоместоци се исплаќаат од надлежната институција согласно одредбите од законодавството кое го применува.

3. Одредбите од Член 14, став 2 се применуваат *mutatis mutandis*.

4. Надоместоците предвидени во став 1 се обезбедуваат

во х
од,

во у
од,

5. За враќањето на трошокот за надоместоци во натура утврдени во став 1, одредбите од Член 18 се применуваат *mutatis mutandis*.

Член 26

Влошување на професионалното заболување за кое бил одобрен надоместок

Кога лицето кое се здобило со професионално заболување добило или добива компензација од институцијата на една или друга Договорна страна, и во случај на влошување на неговата здравствена состојба доколку бара надоместок од институцијата од другата Договорна страна, следните одредби се применуваат :

(а) доколку заинтересираното лице не извршувало, според законодавството на втората Договорна страна, дејност која можела да го предизвика или влоши заболувањето за кое станува збор, надлежната институција на првата Страна го сноси трошокот на надоместокот, земајќи го предвид влошувањето, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институција ;

(б) доколку заинтересираното лице извршувало таква дејност според законодавството на втората Договорна страна, надлежната институција на Договорната страна го сноси трошокот на надоместокот, без да го земе предвид влошувањето, согласно одредбите на законодавството кое го применува : надлежната институција на втората Договорна страна му доделува на работникот дополнителен надомест чијшто износ е еднаков на разликата меѓу износот на надоместокот кој се должи по влошувањето и износот на надоместокот кој би требало да се должи, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институција, пред влошувањето, ако заболувањето за кое станува збор било здобиено според законодавството на таа Договорна страна.

ОДДЕЛ 5

ПАРИЧНА ПОМОШ ЗА НЕВРАБОТЕНОСТ

Член 27

Сумирање на периодите на осигурување

1. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува правото на надомест со остварувањето на периоди на осигурување, надлежната институција на таа Страна ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според соодветното законодавство на другата Договорна страна, доколку не се поклопуваат, како да станува збор за периоди остварени според законодавството на првата Страна.
2. Одредбите од предходниот став од овој член се применуваат *mutatis mutandis* доколку законодавството на една или друга Договорна страна предвидува дека времетраењето на периодот за кој може да се одобри надоместок зависи од времетраењата на остварените периоди.

Член 28

Погранични работници

1. Пограничниот работник којшто е делумно или повремено невработен во претпријатието кое го вработува има право на надомест согласно одредбите од законодавството на Договорната страна на чијашто територија се наоѓа претпријатието како да живее на територијата на таа Страна ; тие надоместоци се обезбедуваат од надлежната институција.

Алтернатива 1 :

2. Пограничниот работник којшто целосно е невработен има право на надомест согласно одредбите на законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее како да бил подложен на тоа законодавство за време на последното вработување ; тој надоместок се обезбедува од институцијата од местото на живеење на нејзин трошок.

Алтернатива 2 :

2. Пограничен работник којшто целосно е невработен има право на надомест согласно одредбите на Договорната страна на чијашто територија се наоѓа претпријатието на неговото последното вработување, иако живее на територијата на другата Договорна страна. Тие надоместоци се обезбедуваат од институцијата од местото на живеење на трошок на надлежната

институција од Договорната страна на чијашто територија се наоѓа претпријатието.

3. Пограничен работник може да не бара надоместоци според законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее сè додека има право на надоместоци според одредбите од став 1.

ОДДЕЛ 6

ДЕТСКИ ДОДАТОЦИ

Член 29

Сумирање на периодите на осигурување

Доколку законодавството на една или друга Договорна страна го условува доделувањето на надоместоци со остварувањето на периоди на осигурување, надлежната институција ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на другата Договорна страна, доколку тие не се поклопуваат, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна.

Член 30

Обезбедување на детски додатоци

Алтернатива 1 :

1. Лицата кои се подложни на законодавството на една или друга Договорна страна имаат право на детски додатоци, за членовите на нивното семејство коишто живеат на територијата на другата Договорна страна, предвидени со законодавството на првата Договорна страна, како да овие членови на семејството живеат на територијата на таа Договорна страна.

2. Детските додатоци се исплаќаат согласно одредбите на законодавството на Договорната страна на чиешто законодавство корисникот е подложен, иако корисникот живее или се наоѓа на територијата на другата Договорна страна. Во тој случај, преку договор меѓу надлежната институција и институцијата од местото на живеење на членовите на семејството, детските додатоци можат исто така да бидат исплатени преку последната институција во име на надлежната институција.

Алтернатива 2 :

1. Лицата коишто се подложни на законодавството на една или друга Договорна страна имаат право на детски додатоци, за членовите на нивното семејство коишто живеат на територијата на другата Договорна страна, предвидени со законодавството на втората Страна, ако тие лица биле подложни на нејзиното законодавство.

Алтернатива а :

2. Детските додатоци се исплаќаат на членовите на семејството од институцијата од нивното место на живеење, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институција, на товар на надлежната институција, во износ којшто не го надминува износот на надоместок кој треба да се исплати од последната институција.

Алтернатива б :

2. Доколку членовите на семејството на лицето кое работи или живее на територијата на една Договорна страна, живеат на територијата на другата Договорна страна, детските додатоци им се исплаќаат од институцијата од нивното место на живеење и на нејзин товар.

Член 31

Обезбедување на детски додатоци

Кога правото на детски додатоци постои согласно законодавството на двете Договорни стани во поглед на истиот член на семејството и за истиот период, детските додатоци се обезбедуваат согласно законодавството на Договорната страна на чијашто територија членот на семејството живее и правото на семејните додатоци кои се должат согласно законодавството на другата Договорна страна е одложено до износот предвиден во законодавството на предходната Договорна страна.

ДЕЛ IV

РАЗНИ ОДРЕДБИ

Член 32

Модалитети за администрирање и соработка

1. Надлежните власти на двете Договорни страни ги утврдуваат административните мерки неопходни за примена на овој Договор.
2. Надлежните власти на двете Договорни страни една на друга си ги комуницираат, што е можно побрзо сите информации за мерките превземени од нив за примената на овој Договор или за измените во нивното национално законодавство, доколку тие измени имаат влијание на примената на овој Договор.
3. Надлежните власти на двете Договорни страни формираат тела за врски со цел да се олесни примената на овој Договор.
4. Надлежните власти и надлежните институции на двете Договорни страни си помагаат едни на други во врска со секое прашање поврзано со примената на овој Договор, како да тоа прашање има влијание на примената на нивното сопствено законодавство. Таа меѓусебна помош е бесплатна.
5. Доколку едно лице кое живее или престојува на територијата на една или друга Договорна страна бара или добива надомест според законодавството на другата Договорна страна и доколку лекарски преглед е неопходен, надлежната институција или институцијата од местото на живеење или на привремен престој на првата Договорна страна го организира тој преглед ако надлежната институција на последната Договорна страна тоа го бара. Трошокот за прегледот во принцип го сноси надлежната институција на Договорната страна која го барала прегледот.
6. Освен ако се бара откривање на информација според законодавството на една или друга Договорна страна, секоја информација за лицето која е испратена до таа Договорна страна од другата Договорна страна, согласно и за целите на овој Договор, се смета за доверлива и се користи само со цел да се спроведе овој Договор и законодавството на кое овој Договор се однесува.

Член 33

Употреба на официјални јазици

1. Со цел да се примени овој Договор, властите и институциите на двете Договорни страни можат да комуницираат едни со други и со сите засегнати страни, без разлика на нивното место на живеење, директно на нивните официјални јазици.
2. Ниту едно барање или документ не може да се одбие врз основа на фактот дека е напишан на официјанлиот јазик на другата Договорна страна.

Член 34

Ослободување од трошоци и од заверка

1. Доколку законодавството на една или друга Договорна страна предвидува дека било која потврда или друг документ поднесен според законодавството на таа Договорна страна, било целосно или делумно, е ослободено од такси, судски трошоци, конзуларни трошоци или административни трошоци, тоа ослободување се однесува на било која потврда или друг документ поднесен според законодавството на другата Договорна страна или согласно овој Договор.
2. Сите потврди, документи или пријави од било кој вид кои се бараат со цел да се примени овој Договор се ослободени од заверка од дипломатските или конзуларните власти.

Член 35

Поднесување на барање или жалба

Барањата или жалбите кои, според законодавството на една или друга Договорна страна, требало да бидат поднесени во определен рок до институцијата од таа Договорна страна се сметаат како да биле поднесени до таа институција, доколку биле поднесени во истиот период до соодветна институција на другата Договорна страна.

Член 36

Обврска на трета страна

Доколку едно лице добива надоместоци според законодавството на една или друга Договорна страна за повреда предизвикана или претрпена на територијата на другата Договорна страна, правата од институцијата

обврзана да ги исплати надоместоците, против третата страна обврзана да ја плати оштетата, се регулираат на следниот начин :

(а) кога горенаведената институција, според законодавството кое се применува за неа, го заменува корисникот, во сите права кои тој може да ги има против третата страна, таа замена се признава од другата Договорна страна ; и

(б) кога горенаведената институција има директно право против третата страна, тоа право се признава од другата Договорна страна.

Член 37

Враќање на прекумерните исплати

1. Доколку, за време на процената или ревидирањето на надоместокот во случај на инвалидитет, старосната пензија или семејната пензија според одредбите на Договорот, институцијата од една или друга Договорна страна му исплатила на корисникот сума поголема од неговото право, таа може да бара од институцијата на другата Договорна страна одговорна за исплатата на соодветниот надомест на тоа лице да го одбие надплатениот износ од заостанатите долгови кои треба да му се исплатат. Последната институција го префрла износот на тој начин одбиен на институцијата кредитор. Доколку враќањето на средствата не може да се изврши на тој начин, се применуваат одредбите од следниот став.

2. Доколку институцијата од една или друга Договорна страна му исплатила на корисникот сума поголема од неговото право, таа институција може, под условите и до дозволивата мера според законодавството кое го применува, да бара од институцијата на другата Договорна страна одговорна за исплатата на надоместокот на тоа лице да го одбие надплатениот износ од исплатите кои ги извршува за него. Последната институција го одбива тој износ до онаа мера до која тоа одбивање е дозволиво според законодавството кое го применува, како да надплатените исплати биле направени од неа, и го префрла износот на тој начин одбиен на институцијата кредитор.

3. Доколку институцијата на една или друга Договорна страна извршила аванс на надоместок за период за време на кој корисникот имал право на соодветен надоместок според законодавството на таа Договорна страна, таа може да бара од институцијата на другата Договорна страна да го одбие износот на авансот од исплатите кои му се должат за истиот период. Последната институција го одбива износот и го префрла на институцијата кредитор.

Член 38

Процедури за извршување

1. Извршните судски одлуки од една или друга Договорна страна, како и извршните документи издадени од власта или институцијата од една или друга Договорна страна, во однос на придонесите за социјално осигурување и другите барања се признаваат на територијата на другата Договорна страна.
2. Признавањето може да се одбие само ако е спротивно на јавниот ред на Договорната страна на чијашто територија одлуката или документот треба да се спроведе.
3. Извршните одлуки и извршните документи признати според став 1 од овој член се спроведуваат на територијата на другата Договорна страна. Процедурата за извршување е во согласност со законодавството кое го регулира извршувањето на тие одлуки и документи на Договорната страна на чијашто територија се спроведува извршувањето. Одлуката или документот е придружен со потврда која ја означува извршноста (извршен наслов).
4. Задоцнетите придонеси кон институцијата на една или друга Договорна страна, во секоја стечајна процедура или присилна исплата на долгови на територијата на другата Договорна страна, имаат ист приоритет како еквивалентните барања на територијата на таа Договорна страна.

Член 39

Валута на исплатата

1. Исплатата на секој надоместок согласно овој Договор може да се изврши во валутата на Договорната страна чијашто надлежна институција ја извршува исплатата, и таа исплата претставува целосно ослободување од обврската во однос на која е извршена исплата.
2. Доколку, според овој Договор, институцијата на една или друга Договорна страна е обврзана да исплати суми преку враќање на надоместокот обезбеден од институцијата на другата Договорна страна, нејзината обврска се изразува во валутата на втората Страна. Првата институција може полноважечки да се ослободи од нејзината обврска во таа валута, освен ако Договорните страни се договориле за други модалитети.

Член 40

Решавање на спорови

1. Надлежните власти на двете Договорни страни ќе ги направат сите разумни напори за го решат преку взаемен договор секој спор во поглед на толкувањето или примената на овој Договор.

[2. Доколку некој спор не може да се реши на начинот утврден во предходниот став, тој се поднесува, по барање на надлежната власт на едната или другата Договорна страна, до арбитражен суд составен на следниот начин :

(а) секоја Договорна страна назначува арбитар во рок од еден месец по приемот на барањето за арбитража. Двата арбитражи назначуваат трет арбитар, којшто не треба да биде државјанин на едната или другата Договорна страна (во рок од два месеци од денот на кој Договорната страна која последна назначила нејзин арбитар ја информирала другата Договорна страна за назначувањето) ;

(б) доколку, во утврдениот рок, една од двете Договорни страни не успее да назначи арбитар, другата Договорна страна може да бара од Претседателот на Меѓународниот суд или, во случај да тој го поседува државјанството на една од Договорните страни, од Заменикот претседател или од следниот главен судија на тој Суд кој не е државјанин на една или друга Договорна страна, да пристапи кон назначувањето. Слична процедура се усвојува по барање на една или друга Договорна страна ако двата арбитражи не можат да се договорат за назначувањето на третиот арбитар.

3. Одлуката на арбитражниот суд, која е обврзувачка за двете Договорни страни, се донесува со мнозинско гласање. Арбитражниот суд утврдува сопствени правила на процедурата, и нејзиниот трошок се сноси подеднакво од двете Договорни страни.]

ДЕЛ V

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 41

Преодни одредби

Алтернатива 1 :

1. Овој Договор не дава никакви права за периодот пред неговото влегување во сила.
2. Сите периоди на осигурување остварени според законодавството на една Договорна страна пред влегувањето во сила на овој Договор се земаат предвид со цел да се утврдат правата кои произлегуваат од овој Договор.
3. Под услов на став 1 од овој член, можат да произлезат права според овој Договор дури и во поглед на евентуалност која се појавила пред неговото влегување во сила.
4. Надоместоците кои се должат само според овој Договор се утврдуваат, по барање на заинтересираното лице и согласно одредбите од овој Договор, од денот на влегувањето во сила на овој Договор, освен ако предходно утврдените права довеле до еднократна исплата.
5. Доколку барањето наведено во став 4 од овој член е поднесено во рок од две години по влегувањето во сила на овој Договор, правата кои произлегуваат согласно одредбите од овој Договор се стекнуваат од тој ден, и одредбите на законодавството на една или друга Договорна страна кои се однесуваат на укинувањето или ограничувањето на права не се повикуваат против заинтересираното лице.
6. Секој надоместок којшто бил утврден пред влегувањето во сила на овој Договор не се пресметува повторно.

Алтернатива 2 :

1. Секое стекнато право на надомест од лицето пред денот на влегување во сила на овој Договор се зачувува. Во смисла на овој став, изразот «секое стекнато право на надомест» го вклучува секое право што лицето би го имало доколку не пропуштело навреме да го побара, кога такво подоцнежнo барање е дозволено.
2. Доколку, од денот на влегување во сила на овој Договор, барањето за надомест не било решено и доколку правото на надомест се појавило пред тој

ден, барањето се решава според законодавството кое се применува на денот на стекнување на правото и одново се решава согласно овој Договор од денот на неговото влегување во сила. Износот утврден според овој Договор се доделува од денот на неговото влегување во сила ако тој износ е поповолен од оној утврден според законодавството кое се применувало пред тој датум.

3. Надоместокот, различен од еднократните исплати, се исплаќа согласно овој Договор во поглед на настаните коишто се случиле пред денот на влегување во сила на истиот, освен што претрпена повреда на работно место или здобиено професионално заболување пред тој ден, само според овој Договор, нема да се третира како повреда на работно место или професионално заболување доколку не било така третирано според законодавството или Договорот во сила во моментот кога настанале. Со цел да се решат барања согласно овој Договор, се земаат предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени пред денот на неговото влегување во сила.

4. Овој Договор не дава никакви права на надомест во поглед на периодот пред неговото влегување во сила.

5. Со цел да се примени став 1 и првата реченица од став 3 :

(а) секое право на надомест, по барање на заинтересираното лице, одново се утврдува согласно овој Договор од денот на влегување во сила на овој Договор, под услов да барањето било поднесено во рок од две години по влегување во сила на истиот и, ако постои основа , надоместокот се доделува со повисоката стапка од тој датум ;

(б) доколку барањето за надомест кој треба одново да се утврди е поднесено во рок поголем од две години по влегувањето во сила на овој Договор, исплата на надоместокот и на заостанатите долгови се извршува согласно заинтересираното законодавство.

Член 42

Ратификација

1. Овој Договор се ратификува и инструментите за ратификација што е можно побрзо се разменуваат.

2. Договорот влегува во сила на првиот ден од третиот месец по месецот во кој инструментите за ратификација биле разменети.

Член 43

Времетраење на Договорот

Овој Договор останува во сила на неопределено време. Едната или другата Договорна страна може да се откаже од Договорот за на крајот на календарска година со испраќање три месеци однапред писмено соопштение до другата Договорна страна.

Член 44

Прекинување на Договорот

1. Во случај на откажување на овој Договор, сите права стекнати според неговите одредби се задржуваат.
2. Правата кои се во процес на стекнување во поглед на периодите пред денот на кој откажувањето станува правосилно не истекуваат како резултат на откажувањето; нивното понатамошно признавање се утврдува со договор или, во отсуство на договор, со законодавството кое го применува заинтересираната институција.

Врз основа на горенаведеното, долупоимените, прописно овластени за оваа цел, го поименуваат овој Договор.

Во (...), на ден (...), во два примероци на (...) и (...) јазик, со која што двајта текста се еднакво официјални.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ ЗА МОДЕЛ НА ОДРЕДБИ ЗА КООДИНИРАЊЕ НА СИСТЕМИТЕ ЗА СОЦИЈАЛНО ОСИГУРУВАЊЕ ВО БИЛАТЕРАЛНИ ДОГОВОРИ

Вовед

1. Координирањето на системите за социјално осигурување на разни земји има за цел да ги реши посебните проблеми со кои се среќаваат мигрантите особено како резултат на нивниот статус на странци. Со цел да биде ефикасно, координирањето мора да го вклучи елиминирањето на дискриминативните одредби кои се основаат на државјанството, спречувањето на ограничувања во територијалниот домен на примена на законодавството, изработката на национална осигурителна евиденција за мигрантите и воспоставувањето на соработка меѓу националните институции за социјална заштита и телата одговорни за доделување на надоместоци, како и распределбата на трошоците за меѓусебна помош во поглед на административни прашања.

2. Координирањето подразбира примена, во една или во друга форма, на четири основни принципи наменети да им се понуди на мигрантите целосна заштита :

- еднаков третман : во Државите обврзани со инструментот, мигрантите мора да ги уживаат истите права и обврски што се однесува до социјалната заштита како и државјаните на тие земји, во истите околности ;

- утврдување на применливото законодавство : мора да се обезбеди дека мигрантите се подложни на одредбите на само една земја, што се однесува до иста професионална дејност;

- задржување на стекнатите права : само правото на надоместоци коешто било стекнато или кое се стекнува во Држава обрзана со инструментот мора да остане достапно за заинтересираниот мигрант во било која друга Држава;

- обезбедување на надоместоци во странство : обезбедувањето на надоместоци стекнати во една или друга Држава мора да биде загарантирано на кориснисниците во другата Држава обврзана со инструментот.

3. Правилата кои се однесуваат на координирањето имаат за цел да обезбедат меѓусебна поврзаност на системите на разни земји, без воспоставување на заеднички систем за социјално осигурување. Ако се посакува ефикасност на овие правила треба да се земат предвид специфичните карактеристики на секое релевантно законодавно тело. Особено е потребно да се воспостави врска меѓу системите базирани на осигурување и универзалните системи и да

се обезбеди рамноправно право на надоместоци, чијшто степен не е поврзан со времетраењето на остварените референтни периоди, како и да се обезбеди дека надоместоците стекнати без придонеси, доделени без проверка на материјалната состојба се исплаќаат во странство.

4. Билатералните инструменти, коишто се основаат на законодавството на две Договорни држави, нудат еден пристап особено добро прилагоден кон барањата на законодавствата на тие земји. Сепак билатералните инструменти вообичаено не ги решаваат тешкотиите на граѓаните од други земји кои се подложни на законодавството на двете Договорни држави; сè зависи од личниот домен на примена.

Објаснувањата кои се однесуваат на содржината на секој член на модел одредбите се подолу изложени, доколку овие објаснувања се сметаат за неопходни.

Член 1

Дефиниции

Овој член ги содржи дефинициите на концептите кои се користат во овој договор. За разјаснување на овие концепти потребно е да се дефинира сè што не е дефинирано на ист начин според законодавството на двете земји, и да се обезбеди соодветно разјаснување во случаите кога се употребуваат различни зборови во законодавството на двете земји, да се означат истата или паралелната евентуалност и/или надоместок.

Член 1 (а) :

Формулацијата « со x се означува..... и со у се означува..... » во Член 1 (а) се користи поради практични причини со цел да се овозможи употребата на кратенки за имињата на Договорните страни. На пример : со Австрија се означува Република Австрија, или со ВБ се означува Обединето Кралство на Велика Британија и Северна Ирска.

Член 2

Предметен домен на примена

1. Повеќето билатерални инструменти склучени меѓу земјите на Западна Европа ги покриваат сите евентуалности предвидени во законодавството за социјална заштита. Затоа тие често се нарекуваат « општи конвенции за

социјална заштита». Сепак, некои покриваат само ограничен број на евентуалности.

2. Од друга страна, тие инструменти нормално покриваат општи системи кои се однесуваат на сите заинтересирани лица без никаква разлика, како на пример вработените лица, активното население или лицата со престој. Тие можат заеднички или одвоено да се прошират на посебни системи кои се однесуваат само на една посебна професионална категорија (рудари, рибари, самостојни работници).

3. На крај, зависно до околностите, билатералните инструменти можат да се однесуваат на системите со придонеси и системите без придонеси (т.е. системи кои обезбедуваат надоместоци, чиешто доделување не зависи од директното придонесување било од заштитените лица или од нивниот работодавец).

4. Конкретниот предметен домен на примена на еден договор може да се опише било со цитирање на законската основа или на националните системи (на пример «сојузен закон за осигурување во случај на болест» или «осигурување во случај на болест» - Алтернатива 1) или со упатување на разните надоместоци (следејќи го пристапот на Алтернативата 2 од Член 2 од Европската Конвенција за Социјална Заштита).

Член 3

Личен домен на примена

Општо гледано, билатералните инструменти се однесуваат на сите државјани на Договорните држави, доколку се опфатени со законодавството за прашања покриени со тие инструменти. На тој начин, инструментите можат да ги покриваат сите категории на работници (вработени лица, самостојни работници, погранични работници, сезонски работници, итн.) или сите лица со престој, вклучувајќи ги и оние без професионална дејност во случај на ограничување на државјаните воопшто. Исто така се однесуваат и на членовите на семејството на државјаните на договорните држави и на нивните наследници, без разлика на нивното државјанство, кога нивните права произлегуваат од стекнатите права на тие државјани. Некои од овие инструменти се основаат на поширок личен домен на примена кој е проширен на сите осигурени лица, без разлика на нивното државјанство, на лицата без државјанство и бегалците, членовите на нивните семејства и нивните наследници кои живеат на територијата на една од Договорните држави.

Член 4

Еднаков третман

1. Националното законодавство и праксата често го ограничуваат еднаквиот третман меѓу државјаните и лицата кои не се државјани, особено што се однесува на нивното право на надомест. Категориите на надоместоци кои најчесто се засегнати вклучуваат секакви видови на надоместоци без придонеси според преодни системи, парична помош во случај на невработеност и детски додатоци. Покрај тоа, ситуациите како што е престојот во странство често доведуваат до рестриktivни законски одредби, особено во поглед на надоместоците во случај на инвалидитет, старосните пензии и семејните пензии, како и надоместоците за повреда на работно место и професионално заболување. Затоа разните инструменти за координирање го поставуваат принципот на еднаков третман. Постојните билатерални инструменти во принцип предвидуваат примена на овој основен принцип, според кој државјаните на една или друга Договорна држава се подложни на обврските и имаат право на надоместоците од законодавството на другата Договорна држава, според истите услови како државјаните на последната држава.

2. Сепак, билатералните инструменти не доделуваат општ и безусловен еднаков третман во секој случај. Тие вообичаено се основаат на принципот на реципроцитет, со тоа што државјанството на една од Договорните држави постанува услов, иако растечкиот број на инструменти исто така предвидува еднаков третман на сите лица кои се или биле подложни на законодавството на Договорните држави. Покрај тоа, зависно од нивната природа и општиот пристап, националните системи можат да вклучат услови кои се однесуваат на периодите на живеење кои се бараат за доделувањето на одредени надоместоци или на местото каде што можат да се обезбедат. Така, еднаквиот третман во однос на надоместоците без придонеси често е подложен на остварувањето на одредени периоди на живеење. Ова барање особено е разбирливо во случајот на надоместоци за подолго времетраење кои се доделуваат без други квалификувачки услови.

Член 5

Извезување на надоместоците

Со исклучок на одредбите од став 2, овој член предвидува извезување на надоместоци ; ова е потребно да се отфрли националното законодавство кое нормално ја ограничува исплатата на надоместок на лицата кои живеат на територијата на земјата.

Со меѓусебен договор, исто така може да се предвиди во билатералниот Договор да, доколку корисникот живее во трета Држава, надоместокот се исплати во таа Држава.

Член 7 и 8

Применливо законодавство

1. Правилата кои го регулираат применливото законодавство имаат за цел да обезбедат мигрантите да не се соочат со следниве две ситуации : отсуство на заштита во двете земји или истовремена заштита во две земји. Понекогаш им се нуди заштита на лицата кои престојуваат во заинтересираната земја, понекогаш на оние кои работат во земјата. Во отсуство на координација, примената на разните критериуми за членување во националните системи за социјално осигурување би довело до конфликт во законот. На пример, негативен конфликт во законот може да се појави доколку заинтересираното лице не е заштитено во ниту една земја. Во други околности, конфликтот може да биде позитивен, односно заинтересираното лице да биде истовремено заштитено во двете земји. Овие аномалии, коишто претставуваат потенцијална закана на интересите на мигрантите, мора да се елиминираат преку прописи на координирање со цел да се надополнат националните прописи коишто го регулираат релевантното законодавство.

2. Меѓународната теорија и пракса го прифатија принципот дека законодавството на само една земја е применливо. Освен во случајот на доброволно осигурување, одвоената примена на една или друга област на националниот систем во принцип не се признава, барем во инструментите склучени од земјите кои имаат развиени системи за социјално осигурување. Таа дистинкција меѓу браншите би се спротивставила со унитарниот карактер на повеќето системи и би довела до административни компликации коишто би ги надминувале понудените предности. Од друга страна, не е вообичаено да им се дозволи на барателите да одлучат кој систем ќе се применува за нив, со оглед дека неизбежно би се определиле за оној систем кој нуди најголеми предности. Сепак, треба да се забележи дека одредени билатерални инструменти овозможуваат истовремена примена на законодавствата на двете Договорни страни, во случаи кога заинтересираното лице е вработено во различни, но конкурентни, професионални дејности во двете земји.

3. Испитувањето на билатералните инструменти покажува дека критериумите за утврдување на применливото законодавство се разнообразни и сложени. Изборот не се појавува во случајот на лицата без професионална дејност, бидејќи единствениот критериум кој се применува за нив е местото на живеење. Ситуацијата варира според фактот дали се земаат предвид вработените мигранти или другите категории на работници. Основните карактеристики на законодавството на заинтересираните земјите, во однос на лицата покриени од него, исто така играат улога.

4. Во случајот на вработени лица, вообичаениот критериум е местото на работа, без разлика на земјата на живеење или земјата во која се наоѓа главното седиште на претпријатието кое ги вработува. Според овој критериум, работниците имигранти се подложни на законодавството на земјата во која имигрирале, додека пограничните и сезонските работници исто така се подложни на законодавството на земјата во која ја обавуваат нивната редовна или сезонска работа, иако тие и понатаму живеат во нивната земја на потекло. Законодавството кое се применува на самостојните работници исто така може да се основа на местото каде што ја обавуваат нивната професионална дејност или на нивното место на живеење.

5. Се бараат посебни правила за категориите на работници мигранти на кои општите правила не можат да се применуваат. Тие правила варираат од земја до земја според природата и условите на работа на заинтересираните категории. Примерите на тие посебни случаи вклучуваат работници коишто биле назначени на работа во странство, коишто често го задржуваат правото да бидат подложни на законодавството на нивната земја на потекло за одреден период, со тоа што се зема предвид привремениот карактер на нивната работа во странство, патувачките работници како работниците во меѓународниот сообраќај или одредени трговски застапници коишто нормално работат на териториите на две или повеќе земји, и морнарите. Критериумот кој се применува на патувачките работници во принцип се основа на земјата во која се наоѓа главното седиште на претпријатието или, во отсуство на тоа, местото на живеење на заинтересираните лица, додека за морнарите се работи било за земјата под чие знаме плови бродот или земјата на регистрација на бродот.

6. Во Член 7, одредбите кои се однесуваат на применливото законодавство само предвидуваат решение за вработените лица. Сепак признато е дека во одредени земји системите за социјално осигурување се основаат на местото на живеење. Значи, би требало да се избере различно решение за тие земји.

7. Што се однесува на Член 8, став 1, можат да се додадат дополнителни одредби за членовите на семејството кои го придружуваат лицето, но тогаш би требало да се најде решение за оние членови на семејството кои отпочнуваат вработување во земјата на привремено префрлување на работното место на главата на семејството.

Член 9

Персонал на меѓународните превозни претпријатија

Член 9 го опфаќа социјалното осигурување на работниците во меѓународната превозна индустрија.

Предвидува дека доколку тој работник е :

1. со вообичаено место на живеење во една или друга земја и целосно или воглавно е вработено таму, тој е осигурен од законодавството на таа земја ; инаку
2. доколку е вработен од филијалата или агенцијата на претпријатието на неговиот работодавец сместена во една или друга земја, тој е осигурен од законодавството на таа земја ; во отсуство на тоа
3. тој е осигурен според законодавството на земјата во која се наоѓа главното седиште на работодавецот.

Овој член го става главниот акцент на фактот дека земјата на живеење на вработеното лице ја одредува обврската за придонеси. Во повеќето земји, обврската за придонеси му припаѓа на работодавецот. Затоа, логиката може да наметне дека главното седиште ја одредува обврската за придонеси, повеќе отколку земјата на живеење на вработеното лице. Но да се примени една таква одредба би можело да доведе до тоа лицето да е осигурено според законодавството на земјата во која никогаш не живеел. Тоа не е разумно. Меѓутоа, со цел да се реши проблемот на добивање придонеси од работодавецот во земја различна од онаа во која живее вработеното лице и, оттука обврската која произлегува, административните модалитети содржат одредба за соработка.

Член 11

Дипломатски мисии и конзуларни служби

Членот 12 го утврдува применливото законодавство во поглед на лицата кои работат во дипломатски мисии или конзуларни служби. Во принцип, членовите на дипломатските мисии или конзуларните служби се подложни на законодавството за социјална заштита на Државата која ги праќа акредитивите. Тоа исто така е во согласност со прописите предвидени со Виенската Конвенција за Дипломатски односи.

Лицата вработени на локално ниво се во принцип подложни на законодавството на Државата која ги прима акредитивите. Лицата, државјани на Државата која ги праќа акредитивите, сепак можат да изберат да бидат осигурени од законодавството на таа Држава. Со цел да се избегнат административните компликации, ова право на избор може да се искористи само еднаш, во рок од три месеци по денот на вработувањето на заинтересираното лице во мисијата или службата, или во приватната служба на службеното лице на таа мисија или служба, според случајот.

Член 13

Сумирање на периоди на осигурување

Овој член предвидува сумирање на периодите на осигурување согласно принципот на задржување на правата.

Став 2 е можно дополнување на став 1 со цел да се избегне несразмерно поклопување на надоместоците кога правото на надоместоци во една земја не зависи од конкретното осигурување, но од осигурувањето во одреден период во минатото.

Член 15

Место на живеење во друга Држава

Лицата кои живеат на територијата на една земја различна од надлежната Држава имаат право на надоместоци во натура кои се обезбедуваат од институцијата од местото на живеење согласно законодавството применето од оваа институција, на товар на надлежната институција.

Овој модалитет беше прифатен бидејќи е нормално надоместоците во натура да бидат обезбедени од институцијата најблиска до корисникот, која може директно да го контактира и да ги изврши потребните лекарски прегледи и административни контроли.

Став 4 : исто така, според овој став, членовите на семејството ќе имаат право на надоместоци во натура во земјата во која живеат.

Член 17

Корисниците на пензија и членовите на нивното семејство

Додека формулацијата од алтернатива 2 е во согласност со формулацијата од Член 14 и Член 15 (« добиваат надоместоци во натура »), во алтернативата 1 се употребуваат зборовите « се подложни на законодавството » (согласно Дел II). Според тоа, корисник на пензија кој добива пензија од само една земја се третира во другата земја (т.е. во неговата земја на живеење) како да е државјанин на таа земја. Така, не се бараат дополнителни одредби за членовите на семејството и Член 14 и Член 15 се применуваат без да се повикуваме на нив.

Третиот став од овој член предвидува обезбедување на надоместоци во натура за корисниците на пензија и за членовите на нивното семејство од институцијата од нивното место на живеење.

За време на престој во друга Договорна страна, се применуваат одредбите од Член 15.

Член 19

Враќање на средствата

Оваа одредба беше формулирана во алтернатива 1 во најширока смисла, но порестриktivни решенија можат да се предвидат, како во алтернатива 2.

Надоместоците обезбедени согласно одредбите од овој Дел на Договорот од институцијата на една Договорна страна на товар на надлежната институција на друга Договорна страна се рефундираат согласно конкретните трошоци.

Член 20

Надоместоци во случај на инвалидитет, старосна пензија и семејна пензија (сумирање на периоди на осигурување)

Според принципот на задржување на правата кои се во тек на стекнување, се смета дека мигрантите имаат унифицирано досие за периодите на осигурување, иако биле подложни на законодавството на двете земји. Тоа законодавство често го условува стекнувањето и опсегот на правото, со квалификувачки период. Времетраењето на тој период варира според евентуалноста.

Овој член ги опфаќа разните проблеми во врска со стекнувањето на правата – и во одредени случаи опсегот на тие права – од лицата кои сукцесивно биле подложни на законодавството на две земји, периодите остварени во системите на тие земји се третираат како да биле остварени според еден и ист систем. Процедурата има за цел да утврди дали условите во поглед на времетраењето на осигурувањето, вработувањето, професионалната дејност или местото на живеење предвидени од законодавството на една земја за стекнувањето на правата или за утврдувањето на опсегот на правото биле исполнети земајќи ги предвид, ако е потребно, периодите на осигурување, вработување, професионална дејност или место на живеење остварени во други земји. Оваа техника се однесува на сумирањето, или собирање, на периоди. На тој начин можно е да се сумираат периодите од различен вид остварени во две земји, земајќи го предвид начинот на кој овие периоди се дефинирани, што често зависи од релевантното законодавство, како и правилата за претворање утврдени со меѓусебни договори во применливите инструменти.

Член 21

Доделување на надоместоци

Сумирањето на периодите со цел да се пресмета надоместокот се основа на принципот дека износот на еден надомест, особено пензија, кој се исплаќа според системи со придонеси и одредени системи без придонеси може да зависи од времетраењето на остварените периоди. Повеќето инструменти утврдуваат општо прифатен пристап на соработка (таканаречен « про рата » метод (пропорционален метод)), со кој надлежната институција на секоја заинтересирана договорна страна го утврдува теоретскиот износ на пензијата која би се исплатила на заинтересираното лице според законодавството кое го применува, доколку сите периоди земени предвид според принципот на сумирање биле остварени според тоа законодавство, а потоа го пресметува износот кој конкретно самата го исплаќа врз основа на периодите остварени според тоа законодавство, како пропорција на вкупните периоди остварени според законодавствата на разните земји на кои заинтересираното лице било подложно. Сепак, доколку законодавството на една договорна страна утврдува дека износот на пензијата е пропорционален на времетраењето на остварените периоди, надлежната институција на државата може директно да ја пресмета пензијата. Од друга страна, ако износот кој може да го бара заинтересираното лице според законодавството на една договорна страна е поголем од сумата на елементите на пензијата пресметана на пропорционална основа, мора да се исплати дополнителен износ еднаков на разликата, од страна на надлежната институција која го применува ова законодавство. Сепак, треба да се забележи дека некои билатерални инструменти секогаш не го користат овој систем. Во отсуство на оваа гаранција, им дозволуваат на заинтересираните лица да изберат одвоена исплата на пензии кои се исплаќаат според законодавството на разните земји на кои биле подложни, наместо заедничка исплата. Но, во друг случај е секогаш дозволена.

Двете алтернативи за пресметување на надоместоци го земаат тоа предвид. Со оглед дека во двете алтернативи националното право е загарантирано, ако примената на Член 20 не е потребна за стекнување на правото на надомест, двете алтернативи обезбедуваат различни решенија за другите случаи : алтернативата 1 предвидува « про рата » пресметување, додека алтернативата 2 овозможува директно пресметување без да е потребно да се знае точниот износ на периодите на осигурување на другата земја.

Примери :

Старосна пензија

	<u>Квалификувачки период</u>	<u>Национално пресметување</u>
Држава А : 10 години	15 години	30% основен износ
Држава Б : 20 години		1% за секоја година

Алијернатива 1 :

А : Теоретски износ $30\% + (20 + 10) \times 1\% = 60\%$
 Надомест кој се исплаќа $60\% \times 10/30 = \underline{20\%}$

Б : $30\% + (20 \times 1\%) = \underline{50\%}$ (pro rata : $60\% \times 20/30 = 40\%$)

Алијернатива 2 :

А : $(30\% \times 10/30) + (10 \times 1\%) = 10\% + 10\% = \underline{20\%}$

Б : $30\% + (20 \times 1\%) = \underline{50\%}$ (ако нема национално право : 40%)

Инвалидска пензија

Евентуалност : 46-годишна возраст

	<u>Квалификувачки период</u>	<u>Национално пресметување</u>
Држава А : 5 години	5 години во последните 10 календарски години	1.5% за секоја година дополнителни периоди до 60-годишна возраст
Држава Б : 10 години		

Алијернатива 1 :

А : Сумирање според Конвенцијата

Б : Нема сумирање

А : Теоретски износ $[(5 + 10) \times 1.5\%] + (14 \times 1.5\%) = 22.5\% + 21\% = 43.5\%$
 Надомест кој се исплаќа : $43.5\% \times 5/15 = \underline{14.5\%}$

Б : $(10 \times 1.5\%) + (14 \times 1.5\%) = 15\% + 21\% = \underline{36\%}$ (Pro rata : $43.5\% \times 10/15 = 29\%$)

Алијернатива 2 :

А : $(5 \times 1.5\%) + [(14 \times 1.5\%) \times \frac{5}{2/3 \times 30}] = 7.5\% + (21\% \times 5/20) = 7.5\% + 5.25\% = 12.75\%$

Б : $(10 + 1.5\%) + (14 \times 1.5\%) = 15\% + 21\% = \underline{36\%}$ (ако нема национално право : 25.5%)

Дополнителни модели за пресметување на износот на надоместоци основани на «про рата» методот можат да се најдат во Образложението на Европската Конвенција за социјала заштита (Холандија / Комитет).

Член 22

Периоди на осигурување помали од една година

Овој член се однесува на исплатата на надоместок кога вкупниот период остварен според законодавството на една Договорна страна е помал од една година.

Став 2 предвидува, со цел да се сумираат периодите и за пресметувањето на надоместокот, дека институцијата на другата Договорна страна ги зема предвид периодите помали од една година остварени според законодавството на првата Договорна страна.

Член 24 и Член 26

Надоместоци за повреди на работно место и професионални заболувања

Доколку законодавството на една држава го условува правото на надоместоци во поглед на професионални заболувања со фактот дека обавувањето за одреден период на дејност која може да предизвика соодветната состојба, надлежната институција на таа држава, колку што е можно повеќе, мора да ги земе предвид периодите за време на кои сличните дејности биле обавувани според законодавството на другата Договорна страна. Ова правило особено се однесува на склерогената пневмокониоза, но може да се прошири на другите професионални заболувања со договор меѓу заинтересираните држави. Во принцип е придружено со одредби кои се однесуваат на распределбата на поврзаните трошоци за надоместоци, и начинот на кој оваа распределба треба да се утврди.

Член 26 се однесува на случајот кога работникот кој се здобил со професионално заболување добил или добива надоместок за тоа заболување од надлежната институција на една Договорна страна и бара надоместоци од институцијата на другата Договорна страна поради влошување на неговата здравствена состојба. Две можни ситуации се предвидени.

Алинеа (а) се однесува на ситуацијата кога професионална дејност која може да го предизвика или влоши заболувањето не била обавувана на територијата на другата Договорна страна, надлежната институција која веќе го исплатила или која го исплаќа надоместокот за инвалидитетот го сноси трошокот на дополнителните надоместоци кои се исплаќаат за влошувањето на здравствената состојба.

Алинеа (б) се однесува на ситуација кога таа професионална дејност била обавувана според законодавството на друга Договорна страна. Во овој случај, институцијата која веќе ги исплатила или која ги исплаќа надоместоците за професионално заболување и понатаму ги исплаќа тие надоместоци, без разлика на влошувањето на здравствената состојба; институцијата на Договорната страна на чијашто територија заинтересираното лице ја обавувало професионалната дејност која можела да го предизвика влошувањето, го сноси трошокот на дополнителен износ еднаков на разликата меѓу износот кој би се исплаќал, по влошувањето на здравствената состојба, според законодавството кое го применува и износот кој би се исплатил пред влошувањето доколку заболувањето било претрпено на нејзината територија.

Член 27

Парична помош за невработеност

Покрај општата одредба за сумурање на периодите на осигурување (став 1), став 2 од овој член предвидува сите правила кои го регулираат сумирањето на периодите за правото на надоместок да се применуваат на ист начин, доколку според едно законодавство, периодот за кој паричните надоместоци за невработеност се исплаќаат, варира според времетраењето на остварените периоди.

Член 28

Погранични работници

Овој член предвидува надоместоците кои се должат на пограничен работник кој е делумно или повремено вработен, да бидат на товар на надлежната институција на Договорната страна на чијашто територија се наоѓа претпријатието. Тие надоместоци се обезбедуваат од институцијата на Договорната страна на чијашто територија живее корисникот.

За пограничниот работник кој е целосно вработен, алтернативата 1 предвидува обезбедување на надоместоците од институцијата на чијашто територија живее корисникот на товар на оваа институција. Според алтернативата 2, надоместоците сепак се на товар на институцијата на Договорната страна на чијашто територија се наоѓа претпријатието во кое корисникот бил последен пат вработен.

Член 30

Обезбедување на детски додатоци

Алтернатива 1 :

Оваа алтернатива предвидува утврдување на правото на детски додатоци согласно законодавството на договорната страна на чијашто територија осигуреното лице е вработено. Според тоа, доколку децата на заинтересираното лице живеат на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава, тие се третираат како да живееле на територијата на таа Држава. Во тие случаи, заинтересираното лице може да добива детски додатоци според законодавството на таа Држава.

Алтернатива 2 :

Оваа одредба им ги гарантира на сите членови на семејството во земјата во која живеат, детските додатоци на кои би имале право доколку заинтересираното лице, иако е вработено во друга земја, било подложно на законодавството на земјата од местото на живеење на членовите на семејството.

РАЗНИ ОДРЕДБИ

Член 32 и Член 33

Модалитети на администрирање и соработка и употреба на официјални јазици

Овие членови се основаат на вообичаените одредби на Европската Конвенција за Социјална Заштита и билатералните договори за административните модалитети и соработка. Сите одредби нема да бидат потребни во сите договори.

Став 5 од Член 32 предвидува дека во принцип надлежната институција на Договорната страна која бара лекарски преглед на територијата на другата Договорна страна и го враќа трошокот за тој преглед на надлежната институција која го организира.

Сепак е можно да се предвидат разни финансиски модалитети за лекарските прегледи организирани на територијата на една Договорна страна по барање на другата Договорна страна или да се предвиди дека трошокот на лекарските прегледи организирани на територијата на една Договорна страна по барање на другата Договорна страна нема да бидат подложни на враќање на средствата од една или друга Договорна страна.

Член 35

Поднесување на барање или жалба

Овој член посебно се однесува на барање за надоместок од една Договорна страна кое погрешно е поднесено на другата договорна страна. Тоа не значи дека оправдано барање за посебен надомест во една земја може да се третира како барање за друг поврзан надомест во друга земја.

Член 38

Процедури за извршување

Овој член се однесува на признавањето и извршувањето на територијата на една од Договорните страни, на одлуки од страна на судот и извршни документи од другата Договорна страна, во поглед на придонеси за социјално осигурување и други барања.

За некои земји, вклучувањето на овој вид на одредба во билатералните Договори може да доведе до тешкотии согласно нивниот национален законски систем.

Член 39

Валута на исплата

Кога валутата на една или друга Договорна страна не е конвертибилна, исплатите се извршуваат било во валутата на другата Договорна страна, ако е конвертибилна, или во друга конвертибилна валута која се користи од двете Договорни страни.

Член 40

Решавање на спорови

Овој член е неопходно многу специфичен бидејќи, иако не е предвидено дека односите ќе се влошат до таа мера да резултира со повикување на тие одредби, обврзувачките модалитети можат да бидат многу корисни, ако односите навистина се влошиле.

Член 41

Преодни одредби

Одредбите на овој член се основаат на вообичаените одредби во билатералните и мултилатералните инструменти. Наспроти мултилатералните инструменти, став 5 не предвидува повторно пресметување на надоместоци веќе утврдени особено поради практични и административни причини.

Член 42

Ратификација

Овој член се основа на вообичаените одредби кои се однесуваат на влегувањето во сила на билатералните договори.

Сепак, кога уставите на Договорните страни предвидуваат различни методи на ратификација за влегувањето во сила на билатералните договори, како на пример размена на писма преку дипломатски пат, повикувањето на методот на ратификација утврден во овој член не е потребно.